

TEOREMA (DINIJEVO PRAVILO)

NEKA JE $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ 2π PERIODIČNA FUNKCIJA, APSOLUTNO INTEGRABILNA NA $[-\pi, \pi]$ I XELI

AKO 1) POSTOJE LEVI I DESNI LIMESI $f_-(x)$ I $f_+(x)$ FUNKCIJE f U TAČKI x ,
2) ZA NEKO $\varepsilon > 0$ APSOLUTNO KONVERGIRAJU INTEGRALI:

$$\int_0^\varepsilon \frac{f(x-u) - f_-(x)}{u} du \quad \text{I} \quad \int_0^\varepsilon \frac{f(x+u) - f_+(x)}{u} du,$$

TADA FURIJEOV RED FUNKCIJE f KONVERGIRA U TAČKI x I ZBIR MU JE

$$\frac{f_-(x) + f_+(x)}{2}.$$

SPECIJALNO, AKO JE FUNKCIJA f JOŠ I NEPREKIDNA U TAČKI x , TADA VAŽI:

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx.$$

DOKAZ DOKAZALI SMO DA JE m -TA PARCIJALNA SUMA FURIJEOVOG REDA

$$\begin{aligned} S_m(x) &= \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(t) D_m(x-t) dt = \left(\begin{matrix} x-t=u \\ dt=-du \end{matrix} \right) = \frac{1}{2\pi} \int_{x-\pi}^{x+\pi} \underbrace{f(x-u) D_m(u)}_{2\pi \text{ PERIODIČNA}} du \\ &= \frac{1}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x-u) D_m(u) du = \frac{1}{2\pi} \left(\int_{-\pi}^0 f(x-u) D_m(u) du + \int_0^{\pi} f(x-u) D_m(u) du \right) \\ &= \frac{1}{2\pi} \left(\int_0^{\pi} \underbrace{f(x+e)}_{D_m(e)} D_m(-e) de + \int_0^{\pi} f(x-u) D_m(u) du \right) \\ &= \frac{1}{2\pi} \int_0^{\pi} (f(x+u) + f(x-u)) D_m(u) du, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{A ODAVDE } S_m(x) - \frac{f_-(x) + f_+(x)}{2} &= S_m(x) - \frac{1}{\pi} \int_0^{\pi} \frac{f_-(x) + f_+(x)}{2} D_m(u) du \\ &= \frac{1}{\pi} \int_0^{\pi} \left(\frac{f(x-u) - f_-(x)}{2} + \frac{f(x+u) - f_+(x)}{2} \right) D_m(u) du \\ &= \frac{1}{\pi} \int_0^{\pi} \left(\frac{f(x-u) - f_-(x)}{2 \sin \frac{u}{2}} + \frac{f(x+u) - f_+(x)}{2 \sin \frac{u}{2}} \right) \sin \left(m + \frac{1}{2} \right) u du \end{aligned}$$

Iz USLOVA 2) I $\sin \frac{u}{2} \sim \frac{u}{2}$ SLEDI DA PRETHODNI INTEGRAL APSOLUTNO KONVERGIRA, PA SE MOŽE PRIMENITI RIMANOVA LEMA

$$\lim_{m \rightarrow \infty} \frac{1}{\pi} \int_0^{\pi} \left(\frac{f(x-u) - f_-(x)}{2 \sin \frac{u}{2}} + \frac{f(x+u) - f_+(x)}{2 \sin \frac{u}{2}} \right) \sin \left(m + \frac{1}{2}\right) u \, du = 0, \text{ ODAKLE JE}$$

$$\lim_{m \rightarrow \infty} \left(S_m(x) - \frac{f_-(x) + f_+(x)}{2} \right) = 0, \text{ T.J. } \lim_{m \rightarrow \infty} S_m(x) = \frac{f_-(x) + f_+(x)}{2}.$$

$$\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx = \frac{f_-(x) + f_+(x)}{2}.$$

POSLEDICA (LIPŠICOVO PRAVILO)

NEKA JE $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ 2π PERIODIČNA, APSOLUTNO INTEGRABILNA NA $[-\pi, \pi]$ I NEPREKIDNA U TAČKI $x \in \mathbb{R}$. AKO POSTOJE KONSTANTE $L \in \mathbb{R}$ I $\alpha \in (0, 1]$, TAKVE DA ZA NEKO $\delta > 0$ I SVAKO $u \in (-\delta, \delta)$ VAŽI

$$|f(x+u) - f(x)| \leq L |u|^\alpha,$$

ONDA FURIJEOV RED FUNKCIJE f U TAČKI x KONVERGIRA I ZBIR MU JE JEDNAK $f(x)$.

DOKAZ ZADOVOLJENI SU USLOVI PRETHODNE TEOREME JER VAŽI

$$\left| \frac{f(x+u) - f_-(x)}{u} \right| = \left| \frac{f(x+u) - f(x)}{u} \right| \leq \frac{L |u|^\alpha}{|u|} = \frac{L}{|u|^{1-\alpha}} \text{ ZA SVAKO } |u| < \delta,$$

A INTEGRAL $\int_0^\delta \frac{L}{|u|^{1-\alpha}} \, du$ KONVERGIRA ($1-\alpha < 1$).

FUNKCIJA JE DEO PO DEO GLATKA NA $[a, b]$ AKO POSTOJI

KONAČAN SKUP TAČAKA $\{x_0, x_1, \dots, x_n\} \subset [a, b]$ TAKAV DA JE

$a = x_0 < x_1 < \dots < x_n = b$ PRI ČEMU JE FUNKCIJA f NEPREKIDNO DIFERENCIJABILNA

NA SVAKOM INTERVALU (x_{i-1}, x_i) , POSTOJE $f_+(a)$, $f_-(x_i)$, $f_+(x_i)$, $f_-(b)$

I POSTOJE $\lim_{t \rightarrow 0+} \frac{f(a+t) - f_+(a)}{t}$, $\lim_{t \rightarrow 0-} \frac{f(x_i+t) - f_-(x_i)}{t}$, $\lim_{t \rightarrow 0+} \frac{f(x_i+t) - f_+(x_i)}{t}$

i $\lim_{t \rightarrow 0-} \frac{f(b+t) - f_-(b)}{t}$.

Slično se dokaže i konvergenција drugog integrala.

POSLEDICA Ako je funkcija $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ 2π periodična i deo po deo glatka (ima deo po deo neprekidni izvod) na $[-\pi, \pi]$, tada njen Furijeov red konvergira u svakoj tački $x \in \mathbb{R}$ i suma mu je $\frac{1}{2}(f_-(x) + f_+(x))$.

DOKAZ Ako je f' neprekidna u $x \in \mathbb{R}$, onda postoji okolina tačke x u kojoj f' postoji i ograničen je. Važi

$$|f(x+u) - f(x)| = |f'(\xi) \cdot u| \leq L \cdot |u|, \text{ pa na osnovu Lipschitovog}$$

$\xi \in (x, x+u)$

pravila sledi da Furijeov red konvergira u x i jednak je $\frac{1}{2}(f_-(x) + f_+(x)) = f(x)$

Ako f' nije neprekidna u $x \in \mathbb{R}$, onda postoje $f_-(x)$ i $f_+(x)$

$$\text{i } \lim_{t \rightarrow 0-} \frac{f(x+t) - f_-(x)}{t}, \quad \lim_{t \rightarrow 0+} \frac{f(x+t) - f_+(x)}{t}.$$

Onda su $\left| \frac{f(x+t) - f_-(x)}{t} \right|$ i $\left| \frac{f(x+t) - f_+(x)}{t} \right|$ ograničeni u nekoj okolini $(-\delta, 0) \cup (0, \delta)$,

pa je $|f(x-t) - f_-(x)| \leq L|t|$ i $|f(x+t) - f_+(x)| \leq L|t|$ za svako $t \in (0, \delta)$.

Onda su zadovoljeni uslovi Dirijeovog pravila.

Dakle, Furijeov red funkcije f konvergira u tački x i zbir mu je

$$\frac{f_-(x) + f_+(x)}{2}.$$

PRIMER Razviti funkciju $f(x) = x$ u trigonometrijski Furijeov red $T(x)$ na $[-\pi, \pi]$. Ispitati običnu konvergenciju reda $T(x)$ na $\mathbb{R}$ i na osnovu njega naći sumu $\sum_{k=0}^{\infty} \frac{(-1)^k}{2k+1}$ i $T(\frac{\pi}{6})$.

Funkciju $f(x) = x$ razvili smo u trigonometrijski Furijeov red

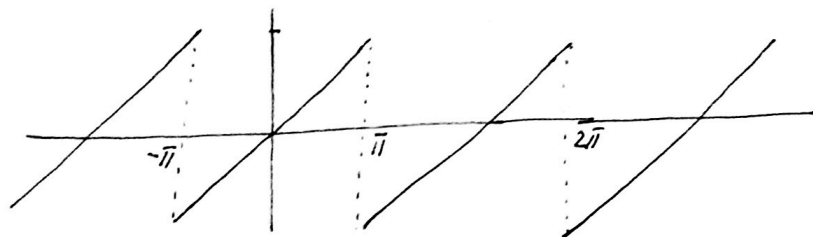
$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^{n+1}}{n} \sin nx \quad \text{na } [-\pi, \pi], \text{ ali nismo mogli ništa da zaključimo}$$

o običnoj konvergenaciji (to jest kojoj graničnoj vrednosti

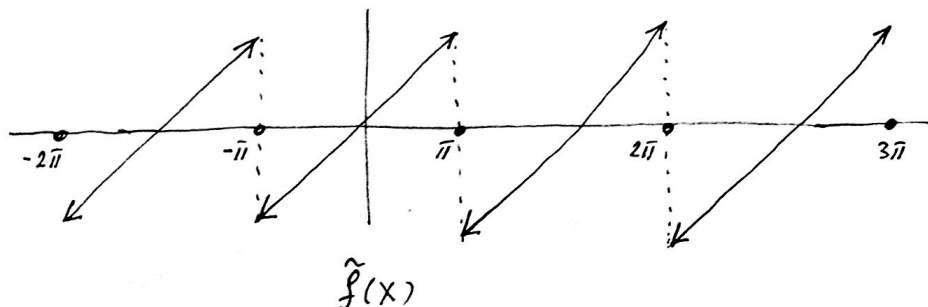
konvergira za fiksirano $x \in [-\pi, \pi]$). Da bismo iskoristili

prethodnu posledicu potrebno je da imamo 2π periodičnu funkciju.

Neaka je $\tilde{f}$ 2π periodična funkcija takva da je $\tilde{f}(x) = f(x)$ na (π, π) .

DODEFINISAC'EMO JE U $k\pi$, $k \in \mathbb{Z}$ SA $\tilde{f}(k\pi) = 0$

TRIGONOMETRIJSKI FURIJEV RED FUNKCIJE $\tilde{f}$ JE

$$T(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^{n+1}}{n} \sin nx.$$

FUNKCIJA $\tilde{f}$ JE 2π PERIODIČNA I DEO PO DEO GLATKA.

NA OSNOVU PRETHODNE POSLEDICE FURIJEV RED KONVERGIRA U SVAKOJ TAČKI $x \in \mathbb{R}$ I SUMA MU JE $\frac{1}{2}(\tilde{f}_-(x) + \tilde{f}_+(x))$.

OPADNE $T(x) = \frac{1}{2}(\tilde{f}_-(x) + \tilde{f}_+(x)) = \tilde{f}(x)$ ZA SVAKO $x \in \mathbb{R} \setminus \{k\pi | k \in \mathbb{Z}\}$
 $\tilde{f}$ JE NEPREKIDNA

$$i \quad T(k\pi) = \frac{1}{2}(\tilde{f}_-(k\pi) + \tilde{f}_+(k\pi)) = \frac{1}{2}(-\pi + \pi) = 0.$$

$$\text{DAKLE} \quad T\left(\frac{5\pi}{6}\right) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^{n+1}}{n} \sin\left(n \cdot \frac{5\pi}{6}\right) = \hat{f}\left(\frac{11\pi}{6}\right) = \hat{f}\left(-\frac{\pi}{6}\right) = -\frac{\pi}{6}.$$

$$\text{ZA } x = \frac{\pi}{2} \text{ VAŽI } T\left(\frac{\pi}{2}\right) = \hat{f}\left(\frac{\pi}{2}\right) = \frac{\pi}{2}, \text{ A } T\left(\frac{\pi}{2}\right) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^{n+1}}{n} \sin\left(n \cdot \frac{\pi}{2}\right).$$

$$\text{VAŽI } \sin \frac{n\pi}{2} = \begin{cases} 0, & n = 2k \\ (-1)^k, & n = 2k+1 \end{cases}, \text{ PA JE } T\left(\frac{\pi}{2}\right) = \sum_{k=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^{2k+1+1}}{2k+1} (-1)^k = \sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^k \cdot 2}{2k+1}$$

$$\text{PREMA TOME } \sum_{k=1}^{\infty} \frac{2 \cdot (-1)^k}{2k+1} = \frac{\pi}{2}, \text{ ODNOSNO } \sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^k}{2k+1} = \frac{\pi}{4}.$$

PRETHODNA TVRĐENJA VEŽANA ZA OBIČNU KONVERGENCIJU FURIJEVOG REKA
 VAŽE I KADA JE FUNKCIJA 2ℓ PERIODIČNA ($\ell > 0$).

PROIZVOLJAN RED $\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx$ NE MORA BITI

FURIJEOV RED NIJEDNE FUNKCIJE (ČAK I DA JE KONVERGENTAN NA $\mathbb{R}$).

NA OSNOVU BESELOVE NEJEDNAKOSTI $\sum_{n=1}^{\infty} a_n^2 + b_n^2$ JE KONVERGENTAN ZA

FURIJEOVE KOEFICIJENTE, A KOD PROIZVOLJNOG REDA TO NE MORA DA VAŽI.

AKO IMAMO DODATNI USLOV DA PROIZVOLJAN RED $\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx$

RAVNOMERNO KONVERGIRA ONDA JE TAJ RED FURIJEOV RED SVOJE SUME.

POSTAVLJA SE PITANJE: KADA JE FURIJEOV TRIGONOMETRIJSKI RED FUNKCIJE

f RAVNOMERNO KONVERGENTAN? S OBZIROM DA SU PARCIJALNE SUME

PERIODIČNE I NEPREKIDNE FUNKCIJA, ONDA U SLUČAJU RAVNOMERNE

KONVERGENCIJE I GRAFIČNA FUNKCIJA MORA BITI PERIODIČNA I

NEPREKIDNA. DAKLE, DA BI TRIGONOMETRIJSKI FURIJEOV RED BIO

RAVNOMERNO KONVERGENTAN NEOPHODNO JE DA FUNKCIJA f BUDE

NEPREKIDNA I PERIODIČNA.

STAV NEKA JE FUNKCIJA $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ NEPREKIDNA I 2π PERIODIČNA I
NEKA JE f' DEO PO DEO NEPREKIDAN NA $[-\pi, \pi]$. TADA FURIJEOV
RED FUNKCIJE f APSOLUTNO I RAVNOMERNO KONVERGIRA NA $\mathbb{R}$ KA
TOJ FUNKCIJI.

DOKAZ NEKA SU a_0, a_n, b_n FURIJEVI KOEFICIJENTI FUNKCIJE f .

S OBZIROM DA JE $f' \in C_0[-\pi, \pi]$ (f' JE DEO PO DEO NEPREKIDAN NA $[-\pi, \pi]$)

ZA FURIJEOVE KOEFICIJENTE a_0', a_n', b_n' FUNKCIJE f' VAŽI DA

RED $\sum_{n=1}^{\infty} a_n'^2 + b_n'^2$ KONVERGIRA.

$$\text{VAŽI } a_n' = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f'(x) \cos nx \, dx = \begin{pmatrix} u = \cos nx \Rightarrow du = -n \sin nx \\ dv = f'(x) dx \Rightarrow v = f(x) \end{pmatrix}$$

$$= \frac{1}{\pi} \left(f(x) \cos nx \Big|_{-\pi}^{\pi} + n \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin nx \, dx \right) = n \cdot \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin nx \, dx = n b_n'$$

$$\text{; } b_n' = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f'(x) \sin nx \, dx = \begin{pmatrix} u = \sin nx \Rightarrow du = n \cos nx \, dx \\ dv = f'(x) dx \Rightarrow v = f(x) \end{pmatrix} =$$

$$= \frac{1}{\pi} \left(f(x) \sin nx \Big|_{-\pi}^{\pi} - n \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos nx dx \right) = -n \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos nx dx = -n a_n.$$

ODAVDE JE

$$|a_n \cos nx + b_n \sin nx| \leq |a_n| + |b_n| = \left| \frac{b_n'}{n} \right| + \left| \frac{a_n'}{n} \right| = |b_n'| \cdot \frac{1}{n} + |a_n'| \cdot \frac{1}{n}$$

$$\leq \frac{1}{2} \left(b_n'^2 + \frac{1}{n^2} \right) + \frac{1}{2} \left(a_n'^2 + \frac{1}{n^2} \right) = \frac{1}{2} (a_n'^2 + b_n'^2) + \frac{1}{n^2}$$

↓
ISKORISTILI SMO

$|x \cdot y| \leq \frac{1}{2} (x^2 + y^2)$ GEOMETRIJSKA $\leq$ HARMONIJSKE

S OBZIROM DA $\sum a_n'^2 + b_n'^2$ I $\sum \frac{1}{n^2}$ KONVERGIRAJU, IMAMO DA NA OSNOVU
VARERŠTRASOVOG KRITERIJUMA FURIJEV RED $\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx$
ABSOLUTNO I RAVNOMERNO KONVERGIRA NA $\mathbb{R}$.

STAV NEKA JE $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ 2π PERIODIČNA, IMA NEPREKIDNE IZVODE DO REDA p I
DEO PO DEO NEPREKIDAN IZVOD $f^{(p+1)}$. TADA RED $\sum_{n=1}^{\infty} n^p (|a_n| + |b_n|)$
KONVERGIRA I FURIJEV RED SE MOŽE p -PUTA DIFERENCIRATI ČLAN
PO ČLAN NA $[-\pi, \pi]$.

STAV NEKA JE $f \in C_0[-\pi, \pi]$ I NEKA JE $\frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos nx + b_n \sin nx$ NJEN
FURIJEV RED. TADA JE

$$\int_0^x f(t) dt = \int_0^x \frac{a_0}{2} dt + \sum_{n=1}^{\infty} \int_0^x (a_n \cos nt + b_n \sin nt) dt \text{ ZA SVAKO } x \in [-\pi, \pi]$$

I POSLEDNJI RED RAVNOMERNO KONVERGIRA NA $[-\pi, \pi]$.

DAKLE, FURIJEV RED SE MOŽE INTEGRALITI ČLAN PO ČLAN.